

PAPER DETAILS

TITLE: TÜRKMENİSTANDAKİ YER ADLARINI TEMATİK SINIFLANDIRMA ÇALIŞMASI

AUTHORS: Savas SAHIN

PAGES: 826-839

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/621978>

TÜRKMENİSTANDAKİ YER ADLARINI TEMATİK SINIFLANDIRMA ÇALIŞMASI

Dr. Öğr. Üye. Savaş ŞAHİN*

ÖZ

Toplumların kültür hazineleri içerisinde önemli bir paya sahip olan yer adları, ait oldukları toplumların hafızalarını canlı tutar ve kültürün geçmişten geleceğe aktarılmasında önemli rol oynar. Etrafımızda gördüğümüz her bir dağ, dere, nehir, köprü, çeşme, kale vb. adı ile tanınır ve bu adla da tarihte yaşar. Ülkede egemen olan toplulukların etkisiyle kimi zaman adları değişen Buyapılar, halkın zihnî ve kültürel hafızasından izler taşıyan isimlerle adlandırılırlar. Türk toplulukları, göçebelikten başlayarak yerleşik hayata geçene kadar ve geçtikten sonra da göç yolları da dâhil geçtikleri ve yerleştikleri yerlere anlamlı isimler vermişlerdir. Türkmenistan'ın tarihi geçmişi, Türkmenlerin menşei, Türkmenistan'da yaşayan kabile ve boy adlarını tespit etmede yer adları oldukça önemli bir işleve sahiptir. Türkmenistan'daki yer adları, Türkmenistan'ın sosyo-kültürel, ekonomik, tarihî, siyasî ve coğrafi özelliklerinin ortaya konulması bakımından önemlidir.

Toponimler coğrafi yer adları çalışmalarını konu alan bir bilim dalıdır. Diğer bir deyişle toponimi dile ait bir çalışma alanıdır. Toponimi çalışmaları bize artzamanlı ve eşzamanlı dilbilim çalışmaları konusunda fayda sağlar. Türk dünyasına ait coğrafyalarda yer adları çalışması yapılması hem Türk kültürüne hem de Türk diline katkı sağlayacaktır. Bu çalışmada Türkmenistandaki yer adları tematik olarak sınıflandırılmaya çalışılacaktır. Türkmenistan coğrafyasında yer adları ile ilgili yapılacak çalışmalarda Oğuz boyuna ait önemli tarihi ve kültürel vesikalar ortaya çıkacaktır. Bu sınıflandırma çalışması Türkmenistan'da yayınlanan toponimi sözlükleri, coğrafya atlasları ve Türkmenlerden alınan bilgiler yardımıyla yapılacaktır. Türkmenistanda yer adlarıyla yapılan çalışmaların eksikliği bizi bu çalışmayı yapmaya teşvik etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkmenistan, yer adları, Türkmen Türkçesi, ad bilimi

THE THEMATIC CLASSIFICATION STUDY OF THE PLACES IN TURKMENISTAN

ABSTRACT

Settlement names have an important place in the cultural treasures of societies keep alive the memories of their own societies and play an important role in the transferring of the culture from the past to the future. Every mountain, stream, river, bridge, fountain, castle etc. is known by the name and lives in history. These structures, which are sometimes named after the influence of the communities that dominate the country, are called by the names that bear the traces of the people's mind and cultural memory. Turkish communities have given meaningful names to the places where they entered and settled, including migration routes, until they were settled into the settled life starting from nomadism. The history of Turkmenistan, the origin of the Turkmen, the names of tribes and tribes living in Turkmenistan have a very important function in determining the names. The place names in Turkmenistan are important in terms of revealing the socio-cultural, economic, historical, political and geographical characteristics of Turkmenistan.

Toponymy is the science that has as its subject the study of geographical names or toponyms. As all other names, toponyms belong to languages. Toponym work enable us

* Akdeniz Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri Ve Edebiyatları, savasss154@gmail.com ,
ORCID NO: 0000-0003-4462-9006

diachronically and synchronically linguistic study. In this study, place names in Turkmenistan will be classified as thematic. The studies to be done about the names of places in the geography of Turkmenistan that related to Oghuz tribe will be reveal important historical and cultural documents. This classification work will be done with the help of toponymy dictionaries published in Turkmenistan, geography atlases and information obtained from Turkmens. The lack of works with place names in Turkmenistan has encouraged us to do this work.

Keywords: Turkmenistan, toponymy, Turkmen Turkish, onomastic

Giriş

“Ad bilimi, canlıların, nesnelerin ve kavramların, kısacası çevremizde göeddüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilimin adıdır.” (Sakaoğlu, 2001:9). Konusu yer adlarını incelemek olan *toponimi*, dar anlamda dil biliminin bir alt kolu, genel anlamda ise özel adları ele alan *onomastiğin* (özel ad bilimi) bir dalıdır. *Toponimi* aynı zamanda arkeoloji, tarih, folklor, coğrafya, jeoloji, botanik, antropoloji, sosyoloji gibi diğer bilimleri de yakından ilgilendirmekte ve onlarla doğrudan bir ilişki içerisinde bulunmaktadır (Yediyıldız, 1984, 25). Toponimi yer adlarını yapı, anlam ve köken bakımlarından açıklamaya çalışır. Bu çalışmalarda bütün yer adları, köy ve şehir yerleşme yerlerinin adları, tabii yer adları, (dağ, dere, tepe) göz önünde tutulur. Toponimi'nin dağ, tepe, bel, sırt vb. adları üzerinde duran kolu *oronymie*; dere çay, ırmak, göl vb. adlarını ele alan kolu *hydronymie* adıyla anılır. Yer adlarında boy adları, kişi adları, renk adları, meslek adları, tarihi olaylar, o çevrede yetişen bitki adları veya o çevrede yaşayan hayvan adlarından yararlanılmıştır (Eren, 1965:55-162). Gerçektende insanlar; üzerinde yaşadıkları ve hâkimiyet kurdukları sahalardaki yerleşmelere isim verirken yerleşilen bölgenin fiziki özelliklerinin yanısıra beşerî ve iktisadî özelliklerini de dikkate almakta ve yerleştikleri yere kendi dil, kültür, örf ve adetlerine en uygun isimleri vermektedir. Bu sebeple, yerleşmenin coğrafî, tarihî ve genel karakterini tanımada rol oynayan yer adlarının önemi büyüktür (Alacagöz, 1984:11). Doğan Aksan'ın da vurguladığı gibi dilci-tarihçi-arkeolog işbirliği ile önce arşiv ve kütüphanelerde bulunan her türlü malzemenin derleme-tarama ameliyesinden geçirilerek yer adları çalışmaları yapmak ve bunları geniş kitlelerin istifadesine sunmak kültürümüzü daha iyi anlamaya, yaşadığımız coğrafyayı atalarımızın nasıl vatanlaştırdıklarını kavramaya katkı yapacağı muhakkaktır (Aksan, 2001:9-16).

Yerleşim yerlerine ad verilmesinde etkili olan faktörler göz önüne alındığında iki temel gruplaşma dikkati çeker. Bunlardan ilki, köy adlarının yakınlardaki dağ, tepe, göl, akarsu, toprak, bitki örtüsü vb. nin özelliklerinden ya da doğrudan bunların adından esinlenerek, doğal çevre elemanlarına göre adlandırılması; ikincisi ise insan, aşiret, soy ile çeşitli olayların etkisinde kalınarak ya da onlardan esinlenerek beşerî özelliklere göre köy adları oluşturulmasıdır (Tuncel, 2000). Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik Türk toplulukları en eski çağlardan beri arazi parçalarını adlandırıp belirtmede adeta bir coğrafyacı dikkati ile durmuşlar, dağlara, yaylalara, göllere, ırmaklara, geçitlere küçük arazi parçalarına, köy ve kentlere manalı isimler vermişlerdir (Eröz, 1984).

Yer adları, bir milletin yerleşme tarihinin en önemli yaşayan belgelerden biridir. Milletler, çoğu zaman geride bıraktıkları ana yurtlarından adlar getirip, yeni yerleştikleri bölgelerdeki benzer yerlere koyarlar. Bu da yetmezse renk, yön, boy, soy, oymak, cemaat, bitki, hayvan vb. adları vererek yaşadıkları yerleri belgelendirirler (Gülensoy, 1995:9). Ad ve adlandırma, her türlü varlığı birbirinden ayırmaya yaradığı için, insanlık

tarihi kadar eski ve ona paralel olarak gelişen bir olgudur. Adıyla kendini bir başkasından farklı kılan insanoğlu, çevresini de kullanım amacına ve işlevine göre farklı adlandırmayı ihmal etmemiştir (Balta, 2010:27). Yerleşim yerlerine ad verilirken sahada ve yakın çevresinde yaygın olarak görülen bazı bitki türleri veya yetiştirilen herhangi bir tarımsal ürün de isim olarak kullanılabilir.

Türk dili meslek adları bakımından da zengin bir dildir. Bıçakçılık, avcılık, kapıcılık, değirmencilik, arıcılık, balıkçılık vb. yüzlerce Türk meslek adı yanında dilimize yabancı dillerden girmiş pek çok yabancı meslek adı vardır. Ülkemizde de meslek mensuplarına verilen adlar yer adı olarak kullanılmıştır (Zülfikar, 2006:81-82).

Halkımızın teşekkülü ve tarihi gelişimini öğrenmek, eski dil hususiyetlerini tespit etmekte yer adları zengin bir kaynak oluşturur. Akad, Fars, Asur, Urartu, Ermeni, Yunan, Arap ve Türk dillerindeki mevcut kaynaklarda, Kitabı Dede Korkut Destanları'nda, seyyahların yol kayıtlarında pek çok yer adlarından söz edilir (Gültekin, 2003:7).

Bir bölgenin tarihi, geçmişi, halkının etnik kökeni, kültürünü yer adlarından öğrenebiliriz. Bir toplumun içtimai, felsefi dünyasını anlamak, mizah dünyasını, dünyaya ve insana bakış tarzını keşfetmek için de yer adlarından faydalanabiliriz. Türk'ün il tuttuğu Ötüken Yış ile birlikte Türk boyları yerleştikleri köylere, konakladıkları bölgelere, geçtikleri alanlara, aştıkları tepelere, dağlara, göllere ad vermişlerdir. "Genel olarak Türkoloji'nin ve bunun bir dalı olarak da Türkmen adbiliminin milli gücü çok kuvvetlidir." (Sarıyev, 2017:105). Türkmenler yer adları olarak rütbe, meslek, unvan, toplumsal, doğal olaylar, renkler, bitki adları, saygı duyulan insanlar, beyler, kahramanlar, evliyalar, mitolojik yönü olan efsanelerin isimlerini yer adları olarak vermişlerdir.

Ülkemizde Anadoludaki yer adlarının tematik olarak çeşitli sınıflandırma çalışmaları yapılmıştır (Ö. Başkan, 1970; Gülensoy, 1998; Şenel, 2003). Bu çalışmada da Türkiye'deki çalışmaların bir benzeri olarak, Türkmenistan'daki yer adlarının tematik bir sınıflandırılması yapılmaya çalışılmıştır. Türkmenistan'da yayınlanmış toponomik sözlükler taranmış, atlaslardan yararlanılarak veya Türkmenlerin beyanlarına dayanarak yer adları tespit edilmeye çalışılmıştır. Türkiye'de yapılan tematik sınıflandırma çalışmalarından da faydalanarak Türkmenistan yer adları sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

Türkmenistan Hakkında Genel Bilgiler

Orta Asya'nın 36-43 derece kuzey enlemleri ile 53-66 derece boylamları arasında yer alan Türkmenistan dünyanın 52. geniş ülkesidir. Nüfusu yaklaşık altı milyon olan Türkmenistan idari olarak beş vilayete ayrılmıştır: Ahal, Balkan, Daşoğuz, Lebap ve Marı. Vilayet ve vilayete bağlı olan ilçeler etrap diye adlandırılır. Türkmenistan 18 Mayıs 1992'de yürürlüğe konan anayasayla yürütülmekte olup devletin en üst yetkilisi geniş yetkilere sahip olan cumhurbaşkanıdır. Yasama yetkisi 50 üyeli bir parlamentodadır. 27 Ekim 1991'de bağımsızlığını kazanan ülkenin başkenti Aşkabat olup Marı (Merv, Türkmenbaş (Krasnovotsk), Daşoğuz, Türkmenabat (Çarçöv), Balkanabat (Nebitdağ), Köhne Ürgenç, Atamurat (Kerki) önemli şehirlerindendir. Ülke batıdan Hazar Denizi, güneyden İran, kuzeyden Kazakistan,

kuzeydeoğudan Özbekistan, güneydoğudan Afganistanla çevrilidir. Türkmenistan topraklarının beşte dördü Karakum Çölüyle kaplıdır. Ceyhun, Murgap, Tecen, Etrek ülkenin en önemli nehirleridir. Dünyanın en büyük göllerinden biri olan Hazar Denizi'nin bir kısmı Türkmenistan toprakları içerisinde yer alır. Ülke set bir kara iklimine sahiptir. Zengin doğalgaz ve petrol yataklarına sahip olan Türkmenistan dünyanın en önemli pamuk üreticilerindendir.

Balkan vilayetinin şehirleri Balkanabat, Bereket, Garabogaz, Gumdag, Hazar, Serdar, Türkmenbaşı; Daşoğuz vilayetinin şehirleri Daşoguz, Köneürgenç; Atamırat, Gazocak, Magdanlı, Seydi, Türkmenabat; Marı vilayetindeki şehirler Marı, Bayramalı, Yolöten, Serhatabat, Şatlık; Ahal vilayetinin şehirleri Abadan, Baharlı, Änev, Tecen, Gökdepe'dir.

Alfabetik sıraya göre Türkmenistan'ın etrafları (ilçe) şunlardır: Akdepe, Altın sahra, Atamırat, Babadayhan, Bayramalı, Bereket, Beyik Türkmenbaşı, Birata, Boldumsaz, Derveze, Dänev, Esengülü, Etrek, Farap, Galkınış, Garabekevül, Garagum, Garaşsızlık, Garrıgala, Gubadag, Gumdag, Gurbansoltan Ece, Gıziletrek, Gökdepe, Göroğlu, Halaç, Hoambaz, Hocambaz etrabı, Kaka, Köneürgenç, Köytendag, Magdanlı, Marı, Murgap, Oguzhan, Ruybelent, Sakar, Sakargäçe, Saparmırat Nıyazov, Saparmırat Türkmenbaşı, Saragt, Sayat, Serdar, Serdarabat, Serhetabat, Seydi, Tagtabazar, Tecen, Türkmenbaşı etrabı, Türkmengala, Vekilbazar, Yolöten.

Türkmenistandaki Yer Adlarının Tematik Olarak Sınıflandırılması

Geçmişte bazı durumlarda şu veya bu sebeple kavmin, kabilenin bir kısmı eski yerinde, obasında veya köyünde kalır, diğer kısmı ise göçüp başka bir yerde mesken tutardı. Kabilenin göçen kısmı, eski köyün veya obanın adını da kendileri ile beraber götürüp yeni mesken tuttıkları yere verirlerdi (Memmedov, 2005:92). Türkmenistanda da bu gelenek bozulmamış, Türkmenler göç ettikleri yerlere de kendi boy isimlerini verme geleneğini sürdürmüşlerdir. Türkmenistan'da yerleşim bölgelerine sayı isimleri verilmesi oldukça sık olup, Türkler arasında kutsal kabul edilen kırk ve yedi sayılarıyla kurulmuş olan yer adlarının sayıca fazla olması ise dikkat çekicidir. Bazı yerleşim yerlerine ya da bölgelere yalnızca sayı isimleri verildiği görülmektedir.

Türkmenistan'da yer adlarını belirleyen etkenlerden biri de o bölgenin tabiatı ve bitki örtüsünün yapısıdır. Bu bağlamda, yerleşim yerlerine ad verilirken o bölgede yetişen bitki isimlerinden de faydalanılmıştır. Örneğin, Türk yer adlarının verilisinde meyvelerden yararlanma eğilimi öteden beri bilinmektedir (Şen, 2008:402). Türkmenistanda bölgede yetişen meyve ve bitki örtüsü çeşidine göre yer adları verilirken bu bitki örtüsü ve ömeyve çeşitlerinin isimlerinden faydalanılmıştır.

Renk adları, yerleşim bölgesinin arazi durumu, bitki örtüsü ve iklim özelliklerindeki renk unsurlarının ön plana çıkarılarak kullanılmasıyla oluşturulmuştur (Akar, 2006:52). Türkler tabii hudutların yanı sıra, bu yurt sınırları da, yönleri de renklerle belirlemişlerdir: Ak:batı, kara:kuzey, sarı:doğu, kıızılgüney (Yıldırım:1998, 139). Kara sözünün karanlık, ışıksızlık, büyük, yüksek, sevinç, büyük, sık, kalın, çokluk, yükseklik, büyüklük, genişlik, mutsuzluk, kutsallık manalarında kullanılan bir renk adıdır (Gültekin, 2003:137-138). Yer adlarımızda beyaz kelimesi yerine halkın dilinden doğan Türkçe ak kelimesinin kullanılmıştır (Eren, 2009:20). Türkçe yer adlarında renklerle

yapılan adlandırmalar önemli bir yer tutmakla birlikte ak, Gara, Gızıl, gök, boz, sarı, mavi gibi renk adları kullanılmıştır.

Türkmen kültürünün yer adları verilirken oldukça önemli olduğu görülmektedir. Örneğin, Türkmenlerin kültüründe önemli bir yeri olan “at”ın yer adları verilirken en çok kullanılan hayvan adı olduğu görülmektedir. Sayı isimlerinin yer adlarında oldukça sık kullanıldığı görülür.

Yer adları bölgenin maden, toprak çeşitleri ve bölgedeki kimyasal maddeler hakkında da bilgi verir. Örneğin; Türkmenistan’da kükürt çok olduğu için kükürtle isimlendirilen yer adlarının çok olduğu görülür. Diğer bir sık kullanılan maden ismi ise gümüşdür.

Tatlarla kurulan yer adlarında ise düzülme sözcüğüyle kurulan yer adları oldukça fazladır: düzüldepe, düzül derya, düzlük gibi. Türkmenistan’da, Türk kültüründe etinin yenmediği ve pek seilmeyen vahşi bir hayvan olan domuz adıyla kurulan yer adlarının sıklığı da dikkat çekicidir. Türk kültür tarihinde atın müstesna bir yeri ve Türkçe ad biliminde at adının önemli bir işlevi vardır (Karakuş, 2006:107). Türkmenistan yer adlarında özellikle at ile kurulmuş yer adlarının sıklığı dikkat çekicidir. Atın Türk kültüründe elbette önemlidir fakat at Türkmenler için ayrı bir öneme sahiptir. Türkmen atı dünyaca meşhurdur. Türkmenistandaki yer adlarını yapı olarak incelediğimizde basit, türemiş ve birleşik yapıda olduğunu görmekteyiz: Camlıgala (Daşoğuz’da bir köy adı.) Leyindepe (Garrıgala’da tepe.), Hanoba (Bayramali’de bir köy adı.), Bedeň (Tagtabazar’da bir köyadı.) vb. Sıfat Tamlaması tipindeki yer adlarının oran bakımından oldukça fazla olduğunu söylemek mümkündür. Sıfat tamlaması yapısındaki yer adlarında ak sıfatı çok sık kullanılmıştır: Acıgemiş (Garagum’da bir alanın adı.), Acıgöl (Esengülü’da bir göl adı.), Ak Altın (Kirow yakınındaki bir köy adı), Akbaşlı (Köneürgenç’te bir köyadı.), Akbil (Garabil’de bir dağın adı), Beyikgır (Garabekevül’de bir köy adı), Çukurdepe (Garrıgala’da bir çeşme adı.), Ovadandep (Aşgabat’ta bir dağın adı.), Uzındag (Demirgazık’ta bir dağ adı.), Uludag (Gızılbat’ta bir dağın adı.) Yalanaçdepe (Daşoğuz ilçesinde bir köy adı.), Yoksulkanal (Hocambaz’da yoksullar tarafından yapılan kanalın adı.) vb.

Yer adlarının kuruluşlarında sıfat-fiil ekleri de önemli yer tutmaktadır. Sıfat-fiil ekleriyle kurulu yer adlarının Türkçenin ilk yer adı örneklerine göre çağdaş yer adı örneklerinde daha sık rastlandığı ve çeşitlendiği görülmektedir (Şahin, 2007:8). Türkmenistan’da Obagonan (Garagum’da bir yer adı.), Obagörner (Yolöten’de yakınındaki bir kumluk alan), Suwalma (Daşoğuz civrındaki bir köy adı) Tekeoturan bir çeşmenin adı.), Tekeölen (Garrıgala’da bir derenin adı.) Akar (Darganata’da bir çeşme adı.), Akarçeşme (Bathız’da bir çeşme adı.), Ayan (Oktyabr’da bir köy adı.)

Türkmenistan’da kip ekleriyle kurulmuş yer adları da bulunmaktadır: Alyar “alıyor” (Gıziletrek’te bir tepenin adı.), Hoşgeldi (Gızılbat’ta yüksekçe bir tepenin adı.) vb.

Günlük kullanımdaki eşyalarla, giysilerle, süs eşyalarıyla ilgili Yer Adları

Çıgıl(Hocambaz’da bir kuyu adı.Konuşma dilinde irigözenekli eleğe çıgıl denilmektedir.), *Munçakdepe* (Çarşañnı civarında bir tepenin adı. Konuşma dilinde

monjuga munçak denilmektedir.), *Çincir* (Çarşanñi ilçesine bağlı Garlık'ta bir dere ve çeşmenin adı. Yerel dilde çincir, zincir demektir.)

İnsan Kusurlarını İfade Eden Adlarla Kurulmuş Yer Adları

Körsagır(Gökdepe ve Marı'da köy adı. Kör sağır aynı zamanda bir kavim adıdır.) *Kösedag* (Garrigala we Gyzyarbat'ta köy adları. Köse sıfatı sakalı, bıyığı çıkmayan ya da seyrek olan erkekler için kullanılır.). *Keskikburun* (Gevers'te bir köy adı. Kaka'da bir bayırın adı.) *Söyünagsak* (Gumdag ile Kaspi Denizi arasındaki kumluk alan.)

Akrabalık İsimleriyle Kurulmuş Yer Adları

Mama(Yöleten- Tagtabazar arasındaki büyük tepe.Bir yaşlı büyükanneninin burada yağmur altında öldüğü için bu ad verdiği söylenir.), *Ayribaba* (Köytendağ'ın en yüksek yeri. Dağın iki yüksek tepesi olduğu için ayrı adı kullanılmıştır. Baba sözcüğü dede manasındadır.), *Ata* (Darganata, Marıve Saragt ilçelerinde köy adları),*Ataoba* (Darganata'da dedelerin yaşadığı köyün adı.)

Kabile ve Boy İsimleriyle Kurulmuş Yer Adları

Acı(Halaç'ta bir köy adı.) *Agyrbaş* (Murgap'ta bir köy adı.), *Adnakel* (Garrigala'da bir köy adı.), *Alaşa*(Yölöten'de bir köy adı.), *Alaşayar*(Murgap'ta bir kanalın adı. Alaşayar, Sarıkların bir boyudur.),*Alili*(Dänew, Farap veYılanlıbölgelelerindeki köy adları). *Aliliköl* (Telman'da ikigöle verilen ad.), *Arlan* (Ulu Balkan'ın en yüksek tepesi.), *Arık* (Garagum'da bir köyün adı.), *Ata*(Darganata, Marıve Saragt'ta köy adları.), *Bayat* (Darganata, Denev, Hocambaz, Farapve Çarçöv'de köy adları.), *Bokurdak* (Aşgabat'taki bir kuyunun adı), *Kırk*(Telman yakınındaki bir köy adı), *Çakır*(Kerki'de bir köy adı.), *Mülkaman* (Marıve Murgap'ta köy adları.), *Ovşarlık* (Kerki'de geniş bir meydanın adı. Daha önce burada Avşar kabilesi yaşamış.),*Kuvvar* (Gyzylergenek'te bir köyün adı.)

Yabancı Millet Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Çerkezköl(Sakarçäge'deki bir gölün adı. Burada daha önce Çerkezlerin oturduğu düşünülmektedir.), *Çagatay* (Daşoğuz'a bağlı Täzebazar'da bir köy adı. Çagatay Cengiz Han'ın ikinci oğlunun adıdır.), *Hindi* (Çarşanñi'da bulunan bir tepenin adı. Burada Hindistan'dan gelen iki adamın oturduğu söylenmektedir.), *Celayir* (Könürgeñç'te bir köyün adı. Köyün adını, 16.yüzyılda Merv'de yaşamış olan Moğol'ların Celayir kabilesinden aldığı düşünülmektedir.), *Ovganarap* (Yölöten'de bir köy adı. Bu adın neden verildiği bilinmemekle birlikte, Ovganarap Afgan Arap demektir.), *Ovganguzer* (Tagtabazar'da Murgap nehri üzerindeki bir geçitin adı. Önceden Afganlar hayvanlarına burada su içirdikleri için buranın adı Ovgangüzer yani Afgan geçiti olarak kalmıştır.). *Ovgandepi* (Kaka'da bir tepenin adı. Burada daha önce bir Afgan'ın yaşadığı söylenir.), *Ovgangum* (Esenguliyakınındave Pendi çölündeki kırık alanın adı.), *Oyrat* (Bir köy adı. Oyrat bir Moğol kavmidir.), *Aymak* (Yölöten'de Aymakların açtığı çukurun adı.),*Arapgala* (Kaka'da bir köy ve kalenin adı.), *Aşakı Buluç* (Yölöten'de bir köy adı. Buluç, Afganistan ve Pakistan'da yaşayan Beluç'lara verilen etnik millet adıdır.)

Yabancı Milletlerin ve Dillerin Etkisiyle Verilen Yer Adları

Çkalov (Tagtabazar'da Sovyet Rejimi Dönemi'nde bir Rus kahramanını hürmetine ad verilen köy.), *Krugliy*(Türkmengala yakınındaki Tegelekköl'ün yakınlarındaki bir köyün adı. *Krugliy* Rusça'da yuvarlak demektir.), *Kudryavaya*(Krasnovodsk şehrinde Ufra'nın yakınındaki bir dağın adı. Rusça bir sözcük olan kudryavaya Türkmen Türkçesinde hörgüç demektir.). *Kuybyşew*(Garrigala ve Yolöten'de Rus devlet adamı W.W. Kuybyşev için verilen köy adı.), *Leningrad* (Oktyabr'da Sovyet Rejimi Dönemi'nde verilen bir köy adı.), *Lenin* (Daşoğuz'da bir kasaba adı.), *Leninizm yolu* (Gäveris'te bir kasabanın adı.), *May* (Dänev'de bir köyün adı.), *Mujukler* (Türkmengala'da bir köy adı. *Mujuk* Rusçada çiftçi ya da erkek adam demektir.), *Oktyabr* (Daşoğuz'da, Gökdepe Köneürgenç, Tagta ve Çarçöv'de Sovyet Rejimi Dönemi'nde verilen köy adı.), *Maydökülen* (Krasnovodsk'ta bir köy ve kuyunun adı. *May* sözcüğü,Türkmen Türkçesine Kazak Türkçesinden geçmiştir. Kazak dilinde *may,yağ* demektir.), *Mülkdar* (Farap yakınındaki bir köyün adı.), *Çorga* (Nerezim'de bir köy adı. *Çorga* sözcüğünün Mongol dilinden geçtiği düşünülmektedir. At bakıcısının üzerindeki kıl yumağına *çorga* denilir.)

Bitki Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Agüzüm(Magtimgulı'da beyaz üzümlü dere ve çeşmenin adı.), *Alma* (Garrigala'da içinde elma ağaçlarının olduğu bir dağın adı.),*Almaatışan* (Tagta'da bir köyün adı.), *Almacık* (Bäherden'de bir tepenin adı. Bu bölgede elma olduğu için bu ad verilmiştir.), *Almalı* (Bäherden'de, Nohur'da elmalı bir tepenin adı.), *Almalıdag* (Garrigala'da içinde elma ağaçlarının olduğu dağın adı.), *Almatagta* (Garrigala'da, Dayna'da elmalık bir alana verilen ad. Tagta düz anlamına gelmektedir.), *Almaçukur* (Farap bölgesinde Hocakenepsi'de tarım arazisine verilen ad. Daha önceki adı almalıçukur elmalı çukurmuş.), *Mellidere* (Garrigala'da Çendir'de üzümlü tepenin adı. *Melli* üzümlü demektir.), *Melli* (Gazancık'ta bir tepenin adı.), *Yaglısuv* (Gökdepe'de bir çeşmenin adı.), *Duzlı* (Aşgabat'ta bir köy adı.), *Kädili* (Aşgabat'ta, Garagum'da bir köy adı.), *Mäşgöl* (Köneürgenç'teyakınında önceden mercimek ekilen gölün adı.), *Mäşpaya* (Çärcew'de bir köyün adı. *Mäşpaya* mercimeğin çöpü demektir.), *Çöplüçinar* (Bäherden'de, Nohur'da çöplü, çınarlıtepe.), *Çimlidere* (Gıziletrek'te bir derenin adı.), *Çınarcık*(Bäherden'de çınarlı dere ve çeşmenin adı.), *Sövütce*(Gızılbat'ta,Hocagala'da söğütlü çeşme, dere.), *Sövütli*(Aşgabat, Beherden, Garrigala, Gökdepe, Gızılbat'ta bazı çeşme ve nehirlerin adı.), *Sövütlidere* (Garrigala'da söğüt ağaçları çok olan dere ve çeşmeye verilen ad.), *Üzümbag* (Lenin'de, Atayap'ta bulunan bağı ve bahçesi çok olan köyün adı.), *Çakış* (Daşoğuz'a bağlı Ketli'de bulunan bir köyün adı. *Çakış* kumluk alanda yetişen bir bitki adıdır.), *Çılan*(Halaç yakınındaki Çohpetde'deköy ve kanalın adı. *Çılan* iğdeye benzeyen şifalı olduğuna inanılan bir meyvenin adıdır.), *Cigdelidara* (Çarşannı'ya bağlı Hoceypil'de bir derenin adı. *Cigdelidara*, iğdeli dere demektir.), *Şortaklı* (Dänyev'de bir yer adı. *Şortak* yerde yetişen saz ağacına benzeyen bir bitkinin adıdır.)

Çeşitli Tatlarla Kurulmuş Yer Adları

Süyciduz (Sayat'ta bir gölün adı. Tatlı tuz anlamına gelmektedir.)*Şekerli* (Gävers'te suyu tatlı bir çeşmenin adı.),*Çüçük* (Köyten'de tatlı suyu olan bir çeşmenin adı.Türkmen diyalektlerinde *çüçük*, *tatlı* anlamına gelmektedir.), *Duzlıdepe* (Garrigala

sınırında Kurucdey'de bir tepenin adı.), *Duzlıderya* (Garagum'da bir derenin adı.), *Duzlıkol* (Telman yakınlarındaki Gökçage'de bir köy adı.)

Organ Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Agız (Çarşaññı'da derenin ağzından itibaren başlayan geniş meydanın adı.), *Altınbaş* (Krasnowodsk'ta bir tepenin adı.), *Başdepe* (Gızılbat'ta büyük bir tepenin adıdır.), *Ayagıdövlän* (Tagta' da kayalık yerin adı. Devenin burada yürümesinin zorluğu için bu ad verilmiştir.), *Ayakgala*(Daşoğuz'da bir kalenin adı.), *Ayakketli* (Daşoğuz yakınlarında Camlıgala'da Ketli'nin güneybatısındaki bir köyün adı.), *Ayakmüner*(Başmüner'inaşağısındaki bir çeşmenin adı. Müner sözcüğü pınar anlamındadır.), *Başbedeñ* (Tagtabazar'da bir köy adı.), *Başbarmak* (Gäwers'te beş tane tepesi olan bir dağın adı.), *Baş depe* (Gızılbat'ta büyük bir tepenin adı.), *Başmüner* (Balkan'da bir çeşmenin adı.), *Başsaka* (Kerki'deki Garagum kanalının başındaki kasabanın adı.), *Diñliböwür* (Garrıgala yakınındaki Dayna'da diñli dağın böğrü.), *Boyunbaş*(Tagta yakınındaki Yağtılık'ta bir köyün adı.), *Burunsuv* (Gazancık'ta bir dağın adı.), *Garagulak* (Tagta'ya bağlı Polasoltan'da bir köyün adı. Üçgöz (Balkan'da üç gözi olan çeşme Burunçulba(Aşgabat'tasivri kükürtlü tepelerin adı), *Burunçäge*(Türkmengala'dakumluk sivri bir tepenin adı. Çägesözcüğü kum demektir.), *Gulaklı* (Sakarcage bölgesinde, Murgap nehrinin kenarındaki kalenin adı.), *Ulugöz* (Gızılbat'ta bir çeşmenin adı.), *Üçbaş*(Sakar Bölgesi'nde Kölarık'ta bir köy adı.), *Aldın* (Gäbers'te geniş bir meydanın adı. Aldın yerel dilde alın, kafa demektir.)

Sayı Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Altmış (Daşoğuz bölgesinde bir köy adı.), *Altmışpay* (Yolöten bölgesinde bir köy adı. Eskiden burada altmış tane hocaya toprak verilmiş.), *Altıyüz* (Yılanlı bölgesinde altı yüz adamın kazdığı kanala verilen ad.), *Altıncı köl* (Krasnovodsk bölgesinde Bekdaş'ta bir kasaba adı.), *Altıncı Ersarı* (Türkmengala bölgesinde Dayhan'da bir köy adı.), *Beşköpri* (Oktyabr bölgesinde Nagıyevda'daki geniş meydanın adı.), *Beşkötel* (Beherden bölgesinde Arçaman-Nohur arasında dik tepesi olan dağın adı. Kötel dik tepe demektir.), *Müñlük* (Aşgabat yakınındaki Kükürt kasabasında bin manat verilip yaptırılan yolun adı.), *Dokuzdepe* (Garagum'da dokuz tepesi olan kırılık alanın adı.), *Dörtdepe* (Garagum'da dörttepesi olan kırılık alanın adı.), *Ellisekiz* (Türkmengala'da Kemine'de bulunan köyün adı.), *Ellüç* (Türkmengala'da Zähmet'te bulunan köyün adı.), *Kırkbeş* (Türkmengala'da, Dayhan'da bulunan köyün adı.), *Kırkgıy* (Kaka Tagta ve Tagtabazar yakınındaki Garagum'da köy adları.), *Kırkgız* (Tagta yakınındaki Bedirkent'teki bir köyün adı.), *Kırkdepik* (Pendi'de bir kanalın adı. Bu kanalı açmak için kırk tekme atıldığı için bu ad verilmiş.), *Kırksekiz* (Türkmenbaşı yakınındaki Tüvergır'ın güneybatısında bir kuyunun adı.), *Kırkçulba* (Aşgabat yaklarındaki Kükürt kasabasının önceki adı. Çulba tepe demektir.), *Üçgöl* (Telman bölgesinde Öküzyap'ta üç tane gölü olan köyün adı.), *Üçüncü birleşik* (Gökdepe'ye bağlı Yanıgala'da bir köyün adı.), *Yetmiş* (Türkmengala bölgesinde Yıldız'da yer adı.), *Yedigara* (Köneürgenç'te Sovyet Rejimi Dönemi'nde kurulan bir köyün adı. Yedi gara sözcüğünün yedi tepeli anlamına geldiği düşünülmektedir.), *Yedigöl* (Krasnovodsk bölgesinde Söylü'de bir göl adı.)

Tarihi Şahsiyetler ve Din Adamlarının Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Alı Beg (Gäbers bölgesinde Beşir'de derin bir çukurun adı. Ali Beg bir beyin adıdır.), *Alihan* (Marı'da kumluk bir alanın adı. Ali HanBayramali Han döneminde burada çobanlık yapan adamın adıymış.), *Annagurt depe* (Sarahs yakınındaki Yalavaç'ta bir tepenin adı. Annagurt, Sarahs'ta hanlık yapan Menli Han'ın babasıymış.), *Ataniyazhan* (Yılanlı yakınlarında adını Ataniyaz Han'dan alan ormanın adı.), *Ata Salık* (Murgap yakınındaki bir köyün adı. Ata Salık bir halk şairidir.) *Babagammar* (Gurşı yakınındaki Gızılbaydak'ta bir yer adı. Babagammar bir evliyanın adıdır.), *Azizbekov* (Çeleken'de bir kasabanın adı. Aziz Bekov yüksek rütbeli bir memurun adıdır.) *Kenbaba* (Tagtabazar'da zemini tuzlu olan yerin adı. Kenbaba bir evliyanın adıymış.), *Ketmençibaba* (Darganata'da bir yer adı. Ketmençibaba bir evliyanın adıymış.), *Magtımğulı* (Vekilbazar'da Mahtumkulu'nun adının verildiği köyün adı. Bu ada Tazedurmuş kasabasının bağlı bir köyde de yer adı olarak kullanılıyor.), *Mahmıt Han* (Oktyabr'da Medeniyet Kasabası'na bağlı köyün adı. Mahmut Han 1916 yılında Ruslar tarafından öldürülen bir hanın adıdır.), *Menli Han* (Saragt yakınlarındaki bir kuyunun adıdır. Bu kuyuyu Menli Han kazdırdığı için kuyuya bu ad verilmiş.), *Misgin Ata* (Telman bölgesinde Pagtaçı'da iki tane büyük tepenin adı. Misgin Ata bir evliyanın adıymış.), *Şirin-Perhat* (Oktyabr yakınında Nalaçbaba düzlüğünde kümbetli bir yere verilen ad. Bu yer adını Ferhat ile Şirin Destanı'nın kahramanlarından almıştır.), *Musagedik* (Gazancık ve Yolöten'da yer adları. Musa adı orada yaşayanların değer verdikleri yaşlı bir adamın adıymış. Musa Peygamberin nazar ettiği yerin adı olarak da anılıyormuş.), *Melik Ejder* (Kaka ve Hocambaz yakınlarındaki Duşak'ta ve Burdalık'taki yer adları. Melik Ejder'in evliya olduğu söylenmektedir.), *Çaybaba* (Kerki bölgesinin yakınındaki Garagum'da bir kuyu adı.), *Nedirgala* (Kaka bölgesinde Hivaabat'ta bir kalenin adı. Bu kaleye İran Şahı Nadir Şah saldırdığı için bu ad verilmiştir.)

Şahısların Yaptırdıkları Yapılara Verilen Adlarıyla Kurulan Yer Adları

Şaravyap (Oktyabr Gızılbaydak'ta kanal adı. Bu kanal Şaravisimli adam tarafından yapılmıştır.), *Şasenemin Bağı* (Şasenem Kalesi'nin yanında 12. yüzyılda kurulan bağın adı.), *Jdanowiç* (Bayramali'de tarım işletme müdürü Jdanowiç'in yaptırdığı kuyunun adı.). *Garakelle* (Yolöten'de, Garagum'da bir kuyunun adı. Bu kuyu adını kuyuyu yaptıran Garakelle adındaki bir adamdan almıştır.), *Govşuthangala* (Murgabın kenarında Govşut Han tarafından yapılan kalenin adı.) *Köşmekyap* (Esengulı'da Köşmek adındaki bir adamın yaptırdığı su kanalının adı.) *Hanguyı* (Garagum'da Hive Hanı Muhammet Rahim tarafındankazdırılan kuyunun adı.)

Hayvan Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Agerek (Esengulı'da geniş beyaz kumluk alanın adı. Agrerek, iki hörgüçlü deve demektir. *Atbatan* (Beherden yakınındaki Garagum'da geçilmesi çok zor olan kumluk alanın adı. Atların bu kumluk alanı geçerken kumluk alana battığı için bu isim verilmiştir.), *Atgaydan* (Garagumda dik ve yüksektepe.), *Atguyı* (Hocombaz yakınındaki Burdalık'ta bir kuyunun, kamışlı bir gölün adı.), *Atgır* (Esengulı'da üstüne at bırakılan yerin adı.), *Atgıran* (Tecen'de bir köyün adı.), *Atgıran depe* (Tecen'de yüksek bir tepenin adı.), *Atdere* (Gızılbat yakınında Goç'ta atların yayılması için bırakılan derenin adı.), *Atlıdepe* (Bayramalı'dakitepeninadı. Bu tepenin yanındaki küçük tepeye ise eşeklidepe denilmektedir.), *Atlıyatan* (Garrigala yakınlarındaki Şatlık'ta köy, tepe ve kumluk alanın adı. Önceden yolcuların dinlenmek için konakladıkları bir yer olduğu için bu ad

verilmiş.), *Atuçan* (Garrigala'da dere ve çeşmenin adı. Kayalıktan aşağı bir atın aşağıya düştüğü için bu ad verilmiştir.), *Atçapan* (Lenin yakınındaki Tazedurmuş'ta bir köy adı, Garagum'da bir meydanın adı. Bâherden'de tuzluk bir alanın adı.), *Atçapar* (Yolöten yakınında Yukarı Suhtu'da bir sokak adı.), *Atçapılan* (Dayhan'da bir derenin adı.), *Atçeşme* (Krasnovodsk'ta bir çeşmenin adı.), *Balıkli* (Hocambaz'da bir kanal adı.), *Balıklar* (Esenguli'da kumluk alanın adı.), *Balıkçılar Kasabası* (Krasnovodsk'ta bir kasaba adı.), *Bars* (Garagum Kanalı boyunca kuyu ve geniş meydanın adı, Hocambaz yakınındaki Tallimerden'de ikinci tepenin adı. O bölgelerde parsa rastlandığı için bu ad verilmiş.), *Doñuzburun* (Çarçöv yakınındaki Garagum'da kırım adı.), *Doñuzgum* (Beherden yakınında Durun'da kumluk alanın adı. Bu alana domuz geldiği için bu ad verilmiş.), *Doñuzgyr* (Garabil'dekırlık alan. Daha önce burada domuz çok görülürmüş.), *Doñuzyol* (Gazancık yakınındaki Yagsa'da dar bir yolun adı.), *Doñuzköpri* (Kerki'de, Kerki-Çarçövşose yolunun üzerinde büyük bir köprünün adı.), *Düldül Ata* (Krasnovodsk bölgesinde Bekdaş'ta bir dağ adı. Düldül Hz. Ali'nin atının adıdır.), *Eşekgıran* (Krasnovodsk yakınındaki Çöl'ün kıyısında bayırlık alan.), *Garayılan* (Halaç yakınında Gızılacak'ta önceden burada kara yılan çok görüldüğü için bu ad verilmiş.), *Gurdölen* (Esenguli'da bir kuyunun adı. Gurd, kurt demektir. Burada kurtların ölmesinden dolayı bu adın verildiği söylenir.), *Gızılköşek* (Gazancık'ta bir dağ adı. Köşek deve demektir.), *Kekilik* (Gyzılarbat yakınında Zav'da bir tepe adı. Bu alanda keklik çok olduğu için bu ad verilmiş.), *Kekilikli* (Sayat yakınında Garagum'da bir kuyu adı. Bu alanda keklik çok olduğu için bu ad verilmiş.), *Köşekgır* (Aşgabat yakınındaki Derveze'de kırık alan.), *Köşekli* (Esenguli yakınındaki Çekiçler'de yer adı.), *Maybatan* (Tagta civarında bir göl ve köyün adı. May sözcüğü maya "boz renkli bir deve türü" sözcüğünden kısalmıştır.), *Möceklidepe* (Türkmengala yakınındaki Garagum'da bir tepenin adı.), *Ovlakdag* (Nebitdag'da bir dağın adı. Yaşlı insanlar bu adın, bu dağın üzerinde oğlak otlatıldığı için verildiğini söyler.), *Ovlakdepe* (Çarçöv yakınındaki Gutliyev'de bir köy ve tepenin adı.), *Ovlakyol* (Krasnovodsk'ta bir yol adı.), *Yolbarslydepe* (Kaka yakınında Myane'de tarihi bir kalenin adı. Orada daha önce yolbaslar yani kaplanlar yaşamış.)

Yön Adları ve Geometrik Şekillerle Kurulmuş Yer Adları

Aşakı sumbar (Sumbar nehrinin aşağı kısmı. Aşakı aşağıki demektir.), *Aşakı suhtı* (Yolöten'de bir evin adı. Suhtı bir boy adıdır.), *Yokarıarık* (Çarçöv sınırında Gutliyev'de bir köy adı.), *Yumrudag* (Telman'da yumru şekinden dolayı dağa bu ad verilmiştir.), *Yumrudepe* (Nohur'da yumru şeklindeki dağın adı.), *Egriyak* (Krasnovodsk bölgesinde Daca'da küçük bir nehre verilen ad.), *Agzıgayra* (Serhetabat şehrinde bir çeşme. Onun ağız tarafı geriye bakmaktadır.), *Dikdepe* (Garagum'da dik bir tepenin adı.), *Gindere* (Aşgabat'ta geniş bir derenin adı. Gin, geniş demektir.)

Renk Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Aladag (Aşgabat, Gyzılarbat ve Krasnovodsk'ta dağlara renginden dolayı bu ad verilmiş.), *Akyapı* (Bâherden bölgesinde Arçman'da bir dağın adı.), *Aksuv* (Gökdepe, Kaka ve Çarşañni'da çeşme adları.), *Aladepe* (Krasnovodsk bölgesinde Gızılsov'da köy adı. Çeleken'de bir tepenin adı.), *Garadere* (Gazancık'ta adını toprağın renginden ala dere adı.), *Bozgala* (Daşoguz'da, Maylıceñnel'de boz renli bir alanda kurulmuş olan kalenin adı.), *Bozoglan* (Gävers'te, Garagum'da eski bir kalenin adı. Bu

kaleye Gızılçagala da denilirmiş. Bu ad rivayete göre bir destan kahramanı olan Bozoglan'dan kalmış.), *Garacadag* (Krasnavodsk'ta ve Balkan'da siyah renkli dağın adı.), *Gızıl tam* (Oktyabr'da, Sarıgamiş'ta bir köy adı. Tam ev demektir.), *Gızıl mazar* (Köyten'de üstünde mezar olan kızıl imtrak dağın adı.), *Mavı sarı* (Yerbent'te bir kuyunun adı. Adını Mavi-sarı isimli bir adamdan almış.) *Morgala* (Türkmenistan'da bir kalenin adı.)

Dinsel Varlıklar, Olağanüstü Yaratık Adlarıyla Kurulmuş Yer Adları

Ajdarlı (Garagum'da bir tepenin adı. Bu yerde eskiden ejderhaya benzeyen bir yaratık görüldüğü için bu adın verildiği söylenmektedir.), *Ajdarhalı* (Köpetdag'da bir yerleşim yerinin adı.), *Perli* (Garagum'da bir kuyunun adı. Perli perili demektir.), *Şeytangala* (Göktepe yakınındaki Izgant'ta bir yer adı.)

Maden, Toprak Çeşitleri veya Kimyasal Maddelerle Kurulmuş Yer Adları

Çamırdeñiz (Garagum'da tuzlu, sulak bir yerin adı. Çamır Türkmen Türkçesinde batga yani çamur demektir. Çamur'un karşılığı olarak Türkmen Türkçesinde batga sözcüğü kullanılır.), *Çamırlı* (Bäherden'de, Garagum'da geniş alçak çukurluk bir alanın adı.), *Çölgum* (Ersarıbaba Dağı'nın kıyısında kumluk alan.), *Govurdak* (Çarşannı'da kükürt bakımından zengin olan dağ. Halk ağzında govur, kükürt demektir.), *Humluberk* (Murgap'ta kumluk bir alanın adı. Berk sıkı, kuvvetli demektir. Bu yer adı üzerinden geçilmesi zor kumluk alan demektir.), *Kükürt* (Krasnavodsk'ta Garabogaz'ın doğusunda bir tepenin adı.), *Kükürtce* (Esengulıyakınlarındaki Acıyap'ta kükürtlü tepenin adı.), *Kükürt zavodı* (Garagum'da kükürt işleyen bir fabrika olduğu için bu kasabaya kükürt kasabası diye bir ad verilmiş. Zavod kasaba demektir.) *Kükürtli yol* (Gazancık'ta kükürtlü tepenin üstünden geçen yolun adı.), *Küllidere* (Tagtabazar'da kara topraklı derenin adı.), *Kümüşdaş* (Nohur'da beyaz taşlı, mermerli dağın adı.), *Kümüşdepe* (Sakarçege yakınındaki Keseyap'ta bir köy ve tepenin adı. Burada gümüş bulunduğu için bu adın verildiği söylene de yaşlılar burada bir Vepa Sultan adındaki birinin halka gümüş para dağıttığı için bu adın verildiğini söylerler.), *Kümüşkäriz* (Bäherden'de bir kuyu adı. Kuyuya neden bu adın verildiği bilinmemektedir. Käriz yer altı sularından faydalanmak için dağ eteklerinde kazılan araları açık bırakılan su kuyuları topluluğudur.), *Kümüşlioy* (Garagum'da çukurluk alanın adı. Oy Türkmen Türkçesinde çukur demektir.), *Kümüşliçay* (Küçük Balkan'da derenin adı. Bu yerebu bölgedeki kalenin adı verilmiştir. Kalenin içinde muhtemelen gümüş bulunduğu için kaleye bu ad verildiği düşünülmektedir.), *Layhana* (Balçıkhanne anlamına gelen bu yer Çovdur'da önceden bataklık olan bir yerin adıdır.), *Nebitdepe* (Nebitdağ'ın yakınında Kelkör tuzluk alanında önceden petrol çıkarılan büyük tepenin adı.), *Gumkent* (Farap'ta kumluk bir alanın ortasındaki köy adı.), *Gumlu* (Türkmengala bölgesindeki Dayhan'da kumluk alandaki köy adı.), *Akaltın* (Kirov'da bir köy adı.), *Altınbaş* (Krasnovodsk'ta, Balkan'da bir tepenin adı.), *Temirhoca* (Dänew'de bir köy adı.)

Yansıma Sözcüklerden Kurulmuş Yer Adları

Düñküldek (Govurdak'ta bir yer adı. Üstüne çıkıp yüründüğünde ses çıkan bir yer.), *Hürhüri* (Köpetdag'da bir şelalenin adı. Nohur diyalektinde hürhüri yansıma bir sesin adıdır.), *Lıñlıñdepe* (Garabekevil'de, Aşgali'da büyük bir kalenin adı. Adını nerden aldığı belli değildir; fakat yüksekve dik bir tepeden aşağıya yürürken çıkarılan yansıma

sesten dolayı bu ad verilmiştir. Lıñ doğa taklidi yansıma bir sestir.), *Hülbiyek* (Köytendağ'da suyun çıkarken çıkardığı sese göre bu ad verilmiş. Hülbiyek yerel dilde yansıma bir sözcük olup şırıldamak demektir.)

Sonuç

Yer adları, ulusal kültürün tanımlayıcı bir ögesi olarak önem taşır. Toplumdaki maddî kültürü belgelendirme adına önemli bir araçtır. Yer adları, toplumda egemen olan kültürün etkisini göstermekle insanlık tarihine dair önemli bir bilgi kaynağıdır. Tıpkı arkeolojik kalıntılar, tarihi yapılar, yazıtlar, sikkeler ve mezar taşları gibi, toplumun ve insanlığın geçmişine ışık tutarlar. Türkoloji alanında toponomi üzerine azımsanamayacak oranda çalışmalar yapılmış veya yapılmakta olup Türkmenistan'da bu alanda yapılan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Yer adları çalışmalarının amaçlarından bazıları, kültürler arası ilişkileri ve etkilenmeleri belirlemek, belirli bölgelerdeki dil katmanlarını ortaya çıkarmak, dillerin eski biçimlerini tespit etmek, dilin geçmişten günümüze anlam ve ses değişimlerini tespit etmek, toplumların hayat anlayışlarını, yaşam tarzlarını, dünyaya bakış açılarını belirlemektir. Türkmenistan'daki yer adları incelendiğinde kabile adlarının, sayı adlarının, hayvan ve bitki adlarının yer adları verilmesinde oldukça fazla olduğu görülür. Sulak alanlarda yerleşim yerlerine daha çok bitki adlarının verildiği görülür. Türkmenistan'da yapılaşma geç olduğu için su kanalı, kale, çeşme gibi yapılara onları yaptıranların adları verilmiştir. Domuz Türk kültüründe yer almamasına karşın Türkmenistan'da yer adları olarak kullanılmaktadır. Renk adlarından ise en çok ak yer adı olarak kullanılmaktadır. Ülkede yaşamış veya etkisi olan beylerin, hanların da isimleri sıkça yer adı olarak kullanılmıştır. Evliyaların adlarının yer adları olarak kullanılması bir gelenek olarak yaşatılmaktadır. Ülkede petrol, kükürt ve gümüş çıkarıldığı için bu maden adları da sıklıkla yer adı olarak kullanılmıştır. Türkmenistan'daki yer adları çalışmalarının en önemli faydalarından biri de diyalektlerde kullanılan kelimelerin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktır. Türkmenistan'da halkın konuşma dilinde kullandığı fakat standart dilde bulunmayan birçok kelime yer adı olarak kullanılmıştır.

İŞARETLER

ñ nazal n sesi

ä açık e sesi

KAYNAKÇA

AKAR, Ali, (2006), "Renge Bağlı Yer Adlandırmalarında Muğla Örneği", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, I, 20:51-63.

AKSAN, Doğan, (1984), "Türk Yer Adları Konusunda Bir Proje Önerisi", **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, (11-13 Eylül 1984), Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 275-278.

ALAGÖZ, A.C., (1984),“Türk Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler”,**Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay., No:60, Ankara, 11.

ATANİYAZOV, S. (1970),Türkmenistanın Toponimik Sözlüğü, Aşgabat:İlim.

BALTA, Nevin, (2010), Gaziantep Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, Gaziantep: Gaziantep Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

EREN, Hasan, (1965), Yer Adlarımızın Dili, Ankara:TDK Yayınları.

ERÖZ Mehmet (1984).“Sosyolojik yönden Türk yer adları, Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri”,No:60, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları,60:43-53.

GÜLENSOY, Tuncer (1995), Türkçe Yer Adları Klavuzu,Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.

.....(1998),“Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış”, **Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı**,Ankara:Diyanet Vakfı Yayınları, 41-48.

GÜLTEKİN, Galibe, (2003), Güney Azerbaycan'ın Doğusundaki Yer Adları, (Çeviren: Enver Uzun), İstanbul:Doğu Yayınları.

KARAKUŞ, İdris (2006),“Türk Kültüründe At ve Ad Biliminde At Adı”, **Prof. Dr. Sadık Tural Armağanı**, Ankara: Can Reklamevi Basın Yayınları, 107-116.

MEMMEDOV, Yunus, (2005),“Onomastik Birimlerle Lügat Birimleri Arasında Leksik-Semantik Alaka”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, II, 5:401-406.

SAKAOĞLU, Salim, (2001), Türk Ad Bilimi, Ankara:TDK Yayınları.

SARIYEV, Berdi, (2017),“Türkmen Adbiliminin Botanik Gücü”,**Türkmen Türkçesi ve Kültürü Üzerine Makaleler**, (Hazırlayan: Emrah Yılmaz ve Tuğba Yılmaz), Ankara:Akçağ Yayınları,105-113.

ŞAHİN, İbrahim, (2007),“Türkçe Yer Adlarının Yapısı Üzerine”, **A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**,32:1-14.

ŞEN, Serkan, (2008),“Türkiye’de Meyvelerden Yararlanılarak Verilmiş Yer Adları”,**Turkish Studies**, III, 5:401-419.

ŞENEL, Mustafa, (2003), Elazığ İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.

TUNCEL, H., (2000), Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler. **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**,II,10:23-34.

YEDİYILDIZ, Bahaeddin, (1984),“Türkiye’de Yer Adı Verme Usulleri”**Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, 11-13 Eylül 1984, Ankara, Ankara:Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

YILDIRIM, Dursun, (1998),“Coğrafyadan Vatana Geçiş ve Vatan ile Göç Ediş Problemi”,**Türk Bitiği**, Ankara: Akçağ Yayınları, 134-148.

ZÜLFİKAR, Hamza ,(2006),“Meslek Mensuplarının Adlarından Yapılmış Yer Adları”,**Prof. Dr. Sadık Tural Armağanı**, Ankara: Can Reklamevi Basın Yayın, 81-86.